

**10 02 22 ЯЗЫКИ НАРОДОВ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН ЕВРОПЫ, АЗИИ, АФРИКИ,
АБОРИГЕНОВ АМЕРИКИ И АВСТРАЛИИ**

**10 02 22 LANGUAGES OF FOREIGN COUNTRIES PEOPLES OF EUROPE, ASIA,
AFRICA, NATIVES OF AMERICA AND AUSTRALIA**

**УДК 80/81
ББК 83.3Т**

ОККАЗИОНАЛИЗМҲО ДАР “ДЕВОН”-И ФАРЗОНА *Савринисо Ганизода, н. и. филол., дотсенти кафедри забони тоҷикии МДТ “ДДХ ба номи акад. Б. Гафуров” (Тоҷикистон, Хучанд)*

ОККАЗИОНАЛИЗМЫ В “ДИВАНЕ” ФАРЗОНЫ *Савринисо Ганизода, к. филол. н., дотсент кафедры таджикского языка ГОУ “ХГУ им. акад. Б. Гафурова” (Таджикистан, Худжанд)*

OCCASIONALISMS IN FARZONA'S “DIVAN” *Ganizoda, Savriniso, candidate of philological sciences, Associate Professor of the Tajik language department under KhSU named after acad. B. Gafurov (Tajikistan, Khujand) E-MAIL: nokilova@gmail.com*

Калидвожаҳо: “Девон”-и Фарзона, окказионализм, маъноҳои узуалӣ ва окказионалӣ, идиоматизатсия, тема, рема, категорияи ономасиологӣ, таркиби ономасиологӣ

Баррасии як миқдори муайяни окказионализмҳои «Девон» - и Фарзона нишон дод, ки ба намудҳои гуногуни ин навъи ҳодисаи забонӣ шоира калимаҳои нав сохта, ба ин васила бой гардидани таркиби лугавии забони тоҷикиро таъмин намудааст. Барои муайян намудани хоси эҷоди ин шоира будани калимаҳои навсоخت ба фарҳангҳои муътабар муроҷиат шуда, маҳсули асрҳои надик аз назар гузаронида шуд.

Калимаҳои навсохти таҳлилишуда ба қолаби анъанавии классикӣ мутобиқат карда, дар онҳо асосан ҳиссаҳои рематикӣ тафсири маъноӣ актуалӣ шудаанд ва худи навсоختҳои категорияҳои ономасиологӣ аломати шахс, аломати предмет ва аломати амалро ифода мекунанд.

Ключевые слова: окказионализм, «Диван» Фарзона, узуальные и окказиональные смыслы, идиоматизация, тема, рема, ономасиологическая категория, ономасиологическая структура

Изучение определенного количества окказионализмов из «Дивана» Фарзона показало, что ею созданы разные примеры этого языкового явления, которые обогащают лексический состав таджикского языка. Для определения факта, что новообразования являются плодом творчества поэтессы, были привлечены известные толковые словари.

Проанализированные новые слова соответствуют традиционной классической модели, в них из состава семантического толкования главным образом актуализирована рематическая часть. Вновь созданные слова выражают ономасиологические категории признака лица, признака предмета и признака действия.

Key words: occasionalism, Farzona’s “Divan”, usual and occasional senses, idiomatization, theme, rhyme, onomasiological category, onomasiological structure

A certain number of occasionalisms from Farzona’s “Divan” showed that the poetess created diverse examples of this linguistic phenomenon which enrich the lexical stock of the Tajik language. Well-known interpretation dictionaries were involved having helped determine the fact that new coinages resulted from the poetess` creative imagination.

The new words correspond to the traditional classical model when a rhematic part is actualized from semantic interpretation. The newly-born lexical units express onomasiological categories, the tokens of person, subject and action.

Идомабахши умдатарин анъанаҳои шеърӣ классикӣ ва муосир, пайвандгари асрҳои наслҳо, ахтари тобони назми форсизабони ҷаҳон, Шоири халқии Тоҷикистон Фарзона, ки дарки маънии ашъораш андешаи амиқро тақозо менамояд ва ба таъбири адабиётшиносон, сахли мумтанеъ аст, натавонро моро, ки ҳамзамони ӯем, балки фарзонашиносони ояндаро ҳам дар тафсири маънии шеърҳои ва таҷқиқи хусусиятҳои забони назмаш ба олами андешаҳо хоҳад бурд.

Чунон ки дар пешгуфтори асари мазкур омадааст: “Соҳибдевор будан дар гузашта баҳои баландтарин махсуб мешуд ва барои таъкиди мақоми суҳанвар ҳамин қадар кофӣ буд бигӯянд, ки “Фалонӣ аз шуарои соҳибдевор аст”...баъди тақрибан сад соли сукут шарафи эҳё намудани яке аз наҷибтарин анъанаҳои шоирони порсигӯ- таҳияи Девони ғазалиёт ба шахбонуи шеърӣ имрӯзаи форсӣ Фарзона насиб гардид”. (8, 4-5).

То ҳол як идда забоншиносон, ба мисли А.Ҳасанов(10), С.Ҳочиев (11), М.Олимҷонов (6,7), З.Кӯрғонов (3), паҳлӯҳои алоҳидаи эҷодиёти Фарзонаро мавриди таҷқиқ қарор додаанд ва гузоришҳо қарда, мақолаҳои алоҳида ба нашр расонидаанд. Вижагиҳои забони ашъори ин суҳанвари мумтоз, махсусан, калимасозии он диққати моро ба худ ҷалб қард ва тасмим гирифтём, ки калимаҳои мураккаби “Девон”-и шоираро баррасӣ намоем.

Ҳадафи баррасии мо муқаррар қардани таносуби маъноии ҷузъҳои калимаҳои мураккаби типӣ тобеъ бо қолабҳои гуногуни калимасозии мураккаб ва аз мавқеи наҳви ақтуалӣ муайян қардани онҳост.

Маводи баррасишаванда, ки ба фикри мо, эҷоди ҳуди шоира аст, дар илми забоншиносӣ бо истилоҳи “калимаҳои окказионалӣ” ё “маъноҳои окказионалӣ” маълум аст (5,80). Дар Қомуси Интернет (википедия) дар бораи окказионализм чунин маълумот оварда шудааст: окказионализм аз калимаи латинии окказионалис, яъне “тасодуфӣ” гирифта шуда, неологизми инфиродии як муаллиф мебошад, ки аз ҷониби шоир ё нависанда аз рӯи қолабҳои мавҷудаи бемаҳсули калимасозӣ, вале маҳз дар шароити матнӣ муайян ҳамчун воситаи лексикӣ ифодаи бадеӣ ва санъатҳои лафзӣ истифода бурда мешавад.

Окказионализмҳо одатан серистеъмол намешаванд ва ба таркиби луғавии забон дохил намегарданд. Мутаносибан ба ин нукта, яъне ба таркиби луғавии забон ворид нашудани окказионализмҳо забоншинос Мелников чунин ибрози назар қардааст: “Дар фарҳангҳои тафсирий, агар он фарҳанги суҳанвари алоҳида набошад, маҳз маъноӣ узуалии аломати забон қайд меёбад. Чунончи, дар ибораи **роҳи оҳан** тасаввурот дар бораи ҳама гуна воситаи ҳамлу накле, ки аз рӯи он қатораҳо мераванд, ифода меёбад. Азбаски маъноҳои узуалӣ дар тасаввури соҳибони забон ба истилоҳ

дар шакли тайёр вучуд доранд, бояд ассотсиатсияи ин маъноҳо бо тобишҳои гуногуни аломатҳои сода ва мураккаби забонӣ мавҷуд бошанд. Ҳар он фикре, ки маънои узулӣ ҳисоб намеёбад, маънои окказионалӣ номида мешавад” (5,79).

Дар луғати тафсирии Т.Ф.Ефремова окказионализмҳои калимаҳои мебошанд, ки дар лаҳзаи муайяни замон мутаносибан ба ягон воқеаи махсус ҳамчун як навъ аз неологизмҳои ташаккул меёбанд (1).

Дар Луғати истилоҳоти забоншиносӣ, ки дар Назран аз тарафи нашриёти Пилигрим соли 2010 нашр шудааст, окказионализм чунин тавсиф ёфтааст: окказионализмҳои калимаҳои муштаке мебошанд, ки бо қонуншиканиҳои калимасозӣ ва вайрон кардани меъёрҳои калимасозӣ алоқаманд мебошанд. Якҷанд намуди окказионализмҳои фарқ карда мешаванд:

1. калимаҳои муштақи дар натиҷаи вайрон шудани шартҳои ин ё он қолаб сохташуда;
2. калимаҳои муштақи бо роҳҳои окказионалӣ сохташуда;
3. калимаҳои бофта, нофаҳмо;
4. калимаҳои муштақи аз рӯйи қолаби бемаҳсул сохташуда;
5. калимаҳои муштақи бо иваз кардани ҳарфи аввали калима сохташуда (4).

Бояд қайд кард, ки аз ин панҷ намуди окказионализмҳои дар маводи мо, ки аз мутолиаи ғазалҳои “Девон” ба даст омадааст, намудҳои якҷум, дуҷум, чорум ва панҷум дучор шуданд.

Ба намуди якҷум мисол шуда метавонанд: **шикастақонун, умрбохта, субҳбохта, кӯрараҳ**. Ба намуди дуҷум мисолҳои афзунтаранд: **асомижгон, барфгӯр, шафактаркиб, кулаҳфаранг, умрхор, арзанзамир, нозбунёд, нафасшумор, шакарнам, офтобчашм, савсанмуҳр**. Ба намуди чорум мисол шуда метавонанд: **ғамписанд, худқоҳ, маъсиятварз, дерруста, малакназир, кӯҳнадил, садқабо**. Ба намуди панҷум мисолҳои камтаранд: **хунукмеҳр, тунукмеҳр**.

Барои муайян кардани ҳоси эҷоди ин ё он эҷодкор, нависанда ва ё шоир будани калимаи навсохт ногузир аст, ки ба фарҳангҳои муътабар муроҷиат шуда, маҳсули як ё ду асри наздик аз назари муҳаққиқ гузарад. Азбаски Фарҳанги забони тоҷикӣ маводи аз асри X то XX-ро фароҳам овардааст, тақияи асосии мо бар он қарор гирифт. Инчунин ба фарҳангҳои муътабари дигар низ муроҷиат ба амал омад.

То ҷое, ки мо балад ҳастем, он калимаҳои мураккаберо, ки эҷоди Фарзона меҳисобем, дар луғатҳои дучор нашудаем. Дар хусуси иддае муштақоти ашъори шоира забоншиноси варзида М.Олимҷонов чунин ибрози назар намудааст: “Калимаҳои сохтаи Фарзона дар муътабартарин фарҳангҳо”, ба монанди “Луғатнома”-и Дехқудо, “Фарҳанги форсӣ”-и Муин ба ҷашм намерасанд ва дар ин замина ин ҷониб ба ҳулосае омад, ки калимаҳои фавқ (**рӯҳнавард, ҳечзор, табассумқада, дашномқада, одамрабо, мантар, нофарҳод-С.Ғ.**) маҳсули тафаккури шоираанд” (7,251).

Тибқи баёни боло, пайванди анъанаҳои назми классикӣ ва муосир гуфта онро дар назар дорем, ки калимаҳои мураккабе, ки ин шоири баландноми тоҷик ва “суханвари масеҳонафас” эҷод кардааст, асосан бо қолаби анъанавии калимасозии мураккаби забони адабии тоҷикӣ мутобиқат дорад. Ба ҳамагон маълум аст, ки яке аз вижагиҳои барҷастаи калимаҳои мураккаб ихчамбаёнӣ ва муҷазбаёнӣ кардан дар фикр аст. Ин вижагӣ дар ашъори шоираи хушбаён бо як маҳорати беназир риоя гардидааст. Калимаҳои мураккабе, ки аз тарафи ин суханвари беҳамто сохта шудаанд, бештар

дар аналогияи калимаҳои мураккаби мавҷудаи таркиби луғавии забони тоҷикӣ ташаккул ёфтаанд. Вале қобили зикр аст, ки дар радифи онҳо калимаҳои мураккаби аномалие низ, ба мисли **офтобчашм, шафақтаркиб, кӯрараҳ, асомижгон, савсанмуҳр, барфгӯр, шакарнам, ҳавасчарон, наҳсбод, оинасулул, сахарханда, офтобоғӯш, зулматкуш, хинобаства, фурӯнишаста** вомехӯранд, ки идиоматизатсияи баланди маъноиро дороянду тафаккури мантиқии таҳассусӣ ва ассотсиатсияи ногузирро тақозо менамоянд. Инчунин калимаҳои мураккабе, ба мисли **ғамписанд, худкоҳ, дерруста, малакназир, кӯҳнадил, садқабо. шикастаконун, умрбохта, фурӯнишаста, кулаҳфаранг, арзанзамир, нозбунёд, деркарда, дерхоб, исинафас, меҳрнажод, фардобар, охирфурӯз, имрӯзфирӯз, маъсиятварз** низ аз ҷониби шоираи мумтоз сохта шудаанд, ки дар онҳо бештар ҷузъҳо ба маъноӣ асли омада, дарёфти воҳиди маҳраҷӣ, дарёфти асоси истеҳсолкунанда, тафсири маъноии онҳо ва таносуби маъноии ҷузъҳо сабуктар аст.

Окказионализмҳои мавриди баррасӣ асосан категорияҳои ономасиологияи шахс, аломати шахс, аломати предмет, аломати амалро ифода мекунанд ва бо қолабҳои исму исм, исму асоси замони ҳозираи феъл, исму сифати феълӣ, шумораву исм, зарфу сифати феълӣ, сифати феълӣву исм, ҷонишину исм, сифату исм сохта шудаанд.

Азбаски ҳадафи асосии мо баррасии таносуби маъноии ҷузъҳои окказионализмҳои асар аст, ба равиши дарки чанде аз онҳо таваҷҷӯҳ менамоем. Дар калимаи мураккаби **кулаҳфаранг** базиси ономасиологияи берун аз таркиби ономасиологияи ҷойгир шуда, ҳуди калимаи мураккаб аломати ономасиологияро ифода кардааст. Дар ин калима дар истифодаи ҷузъи яқум, яъне **кулаҳ** кӯчиши маъно ба амал омада, дар зерӣ мафҳуми он матлаби шоир тамоми либоси аврупоӣ аст, яъне **кулаҳфаранг** “он ки сарупои аврупоӣ дорад” тафсир мешавад. Воҳиди маҳраҷии ин калима ибораи **кулаҳи фарангӣ** аст. Вале ин воҳидҳои категорияҳои ономасиологияи гуногунро ифода мекунанд: дар тафсири яқум (он кӣ сарупои аврупоӣ (фарангӣ) дорад) шахс (субъект) ва дар воҳиди маҳраҷӣ аломати предмет ифода ёфтааст. Дар таркиби ин калимаи мураккаб тема ихтисор шуда, танҳо ҳиссаи рематикӣ бо кӯчиши маъно боқӣ мондааст. Муқоиса кунед: амома – маъноӣ салларо дорад, вале дар байт бошад, аҳли дин дар назар аст:

*Ноқобилӣ бубин, ки муқобил нишастаанд,
Як сӯ кулаҳфарангу дигар сӯ амомаҳо (8,52).*

Дар калимаи мураккаби **арзанзамир** базиси ономасиологияи берун аз таркиби ономасиологияи ҷойгир аст ва ҳуди калимаи мураккаб аломати ономасиологияро ифода менамояд. Дар ин ҷо низ темаи тафсири маъноӣ ихтисор шуда, танҳо ҳиссаи рематикӣ дар таркиби калимаи мураккаб актуалӣ гардидааст. Ҷузъҳо ба маъноӣ маҷозӣ истифода шуда, ҳар яке ҳиссаи худро дар ташаккули калимаи мураккаб гузоштаанд. Дар Фарҳанги забони тоҷикӣ калимаи **арзан** ба маъноӣ “навъе аз ғалладона, ки хӯроки паррандагон аст ва аз орди он нон ҳам мепазанд”(9,83) омадааст. Вале дар калимаи мураккаби мавриди таҳлил ҷузъи **арзан** ба маъноӣ “ночиз, беарзиш” истифода шудааст, ки далели он дар байни халқ мавҷуд будани гуфтори “Арзан барин ҳам кадр надорад”, яъне “ночизу беарзиш” мебошад. Ҷузъи **замир** ба маъноӣ “хаёл”(9,34) омада, дар алоқамандӣ бо ҷузъи **арзан** чунин формулаи дефинитсиониро ташаккул додааст: “он кӣ хаёли ночизу беарзиш дорад”:

*Ҳосидеро гуфтам: эй арзанзамири кӯҳхор,
Қулла шав в-он гаҳ бизан хуришедро минқорҳо. (8,50)*

Воҳиди истехсолкунанда ё тафсири маъноии калимаи мураккаби **нозбунёд** “он кӣ сиришт ё ниҳоди хушу масрур дорад” мебошад, ки аз маънои чузъҳои таркибии **ноз** – ба маънои 1. хушаҳволӣ, хушдимоғӣ (9, 863) ва **бунёд** – ба маънои маҷозии 2. сиришт, ниҳод (9, 213) ҳосил шудааст. Воҳиди маҳраҷии ин калима ибораи изофии **бунёди ноз** мебошад, ки дар аналогияи **бунёди бад**, **бунёди хӯй** (9, 213) сурат гирифтааст.

Базиси ономасиологии калимаи мураккаби мазкур берун аз таркиби ономасиологӣ ҷойгир шуда, аломати ономасиологиро ҳуди калимаи мураккаб ташкил мекунад. Темаи тафсири маъноӣ ихтисор шуда, дар таркиби калимаи мураккаб танҳо ҳиссаи рематикӣ актуалӣ шудааст. Ин калима категорияи ономасиологии аломати шахсро ифода мекунад:

*Бо нозбунёде чу ман офоқ тундӣ мекунад,
Нӯшобои дил хушк шуд то мақдами дилёбҳо (8,47).*

Дар калимаи мураккаби **ғамписанд**, ки дар аналогияи калимаи мураккаби **дилписанд** сохта шудааст, чузъҳо ба маънои аслии омада, базиси ономасиологӣ берун аз таркиби ономасиологӣ ҷой гирифтааст ва ҳуди калимаи мураккаб аломати ономасиологиро ифода мекунад ва дар он танҳо ҳиссаи рематикӣ тафсири маъноӣ актуалӣ шудааст. Ин калимаи мураккаб категорияи ономасиологии аломати предметро ифода мекунад ва дорои чунин формулаи дефинитсионӣ аст: он кӣ ғаму ғуссаро мақбул дорад:

*Ба кучо занам, Худоё, сари дардманди худро,
Ба чӣ раҳ нишот бахшам дили ғамписанди худро (8,39).*

Дар калимаи мураккаби **деркарда**, ки чузъҳо ба маънои аслии истифода шудаанд, базиси ономасиологӣ (он чӣ) берун аз таркиби ономасиологӣ ҷой гирифта, калимаи мураккаб аломати ономасиологиро ифода мекунад. Дар айни замон ҳиссаи рематикӣ тафсири маъноӣ актуалӣ шудааст ва калимаи мураккаб категорияи ономасиологии аломати амалро мефаҳмонад. Одатан таркиби феълии **дер кардан**, ки воҳиди маҳраҷии калимаи мураккаби мазкур маҳсуб мешавад, ба шахс нисбат дода мешавад. Дар ашъори шоираи хушсалиқа бошад, бо исми маънӣ, яъне калимаи **тавба** таносуб пайдо кардааст, ки дар забони тоҷикӣ ҷадид аст. Пас, формулаи дефинитсионии калимаи мураккаби **деркарда** чунин сурат мегирад: он чӣ дер кардааст, ба таъхир ба амал омадааст:

*Тавбаи деркардаам то дари Ёрасид? На?
Тоza ба тоza дидаам раҳмати Кирдигорро (8,31)*

Дар калимаи мураккаби **худқоҳ** базиси ономасиологӣ берун аз таркиби ономасиологӣ ҷой гирифтааст ва ҳуди калимаи мураккаб таҷассумгари аломати ономасиологӣ мебошад. Дар ин калима низ танҳо ҳиссаи рематикӣ тафсири маъноӣ актуалӣ шудааст ва калимаи мураккаб категорияи ономасиологии аломати шахсро мефаҳмонад. Дар ин калимаи мураккаб чузъи якум – ҷонишини **худ** ба маънои аслии ва чузъи дуюм, асоси замони ҳозираи феъли **қоҳ** аз феъли **қоҳидан** ба маънои маҷозии 3. азоб додан, азият додан (9, 569) истифода шудааст. Формулаи дефинитсионии калимаи мураккаби **худқоҳ** чунин аст: он кӣ (қасе ки) худро азияту азоб медиҳад. Муқоиса кунед бо калимаи мураккаби **худбин** – қасе, ки танҳо манфиати худро дар назар дорад), ки дар аналогияи он калимаи мавриди таҳлил сохта шудааст:

*Ишқ, рав, дигар мадеҳ заҳмат мани худқоҳро,
Чашиҳои ту наёмед бар тавофи чашии ман (8,36).*

Дар калимаи мураккаби **умрбохта** чузъҳо ба маънои аслиашон истифода шудаанд, базиси ономасиологӣ берун аз таркиби ономасиологӣ чой гирифтааст ва калимаи мураккаб аломати ономасиологиро ифода карда, ҳиссаи рематикӣ тафсири маъноӣ актуалӣ шудааст. Ин калима дар аналогияи калимаи мураккаби **дилбохта** сохта шудааст ва категорияи ономасиологӣ аломати шахсро мефаҳмонад.

Воҳиди махраҷи ин калимаи мураккаб, ки дар Фарҳанги забони тоҷикӣ оварда шудааст; феъли таркибии **умр бохтан** ба маънои “умр сарф кардан, умр фидо намудан” (9,390) мебошад, ки дар натиҷаи универбизатсияи он калимаи мураккаб сохта шудааст ва формулаи дефинитсионии зеринро дорост: он кӣ умр сарф кардааст, умр фидо намудааст:

Равзана боз мекунад шоири умрбохта,

То дар уфуқ чаро диҳад чаими фурӯнишастаро (8,28).

Дар калимаи мураккаби **умрхор**, ки чузъи якумаш –**умр** ба маънои асли ва чузъи дуумаш –**хор** аз феъли **хӯрдан** ба маънои маҷозии “3. несту нобуд кардан, маъзул кардан” (9,517) омадааст, базиси ономасиологӣ берун аз таркиби ономасиологӣ чойгир шудааст, ҳуди калимаи мураккаб аломати ономасиологиро ифода мекунад. Дар таркиби калимаи мураккаб ҳиссаҳои рематикӣ тафсири маъноӣ актуалӣ гардида, он категорияи ономасиологӣ аломати амалро фаро гирифтааст. Формулаи дефинитсионии калимаи мураккаби **умрхор** чунин шакл мегирад: он кӣ умрро аз байн барад, маъзул кунад:

Дастур деҳ зи хӯрдани гамҳои умрхор,

Парҳез бояд ин дили беистихоларо (8,15).

Дар калимаи мураккаби **кӯрарах** чузъҳои таркибӣ дорои маъноҳои луғавии зеринанд: **кӯр** - касе, ки чашмҳояш намебинад, нобино (9,581). Идомаи тафсири ин калима чунин низ буда метавонад, ки ба ин фикр мисоле аз Ибни Сино далел аст: “Чунон ки хушии чашм рӯшноист ва нохушии вай **торикӣ** ва рӯшноии қавӣ вайро кӯр кунад” (9,581); **рах**, ки темаи тафсири маъноӣ аст, ба маънои аслии “гузаргоҳ, кӯча” (9,146) ба қор рафтааст.

Калимаи “торик”-и дар таркиби маънои луғавии калимаи **кӯр** буда моро ба дарки он маънӣ дар таносуби он бо **рах** равона месозад, ки роҳ торик асту поёнаш номаълум мебошад. Зимнан қайд кардан ҷоиз аст, ки дар забони зиндаи халқ ифодаи “Ин чиз ба ман торик аст” ба маънои “номаълум” мавҷуд аст, ки шояд асоси ташаккули тафсири маъноии мазкур бошад. Инчунин ба ин фикр дар забони тоҷикӣ мавҷуд будани воҳиди махраҷӣ, ибораи **роҳи кӯр** – киноя аз роҳе, ки аз он рафтуомад кам аст, кӯчаи сарбаста (9,147) далолат мекунад, зеро дар айни ҳол кӯчиши маъно ба амал омада, категорияи ономасиологӣ шахсро ба категорияи ономасиологӣ аломати макон табдил додааст. Аз ҷиҳати савтиёт бошад, барои ба вазни шеър мутобиқат намудан ба калимаи **кӯр** овози “а” илова гардидааст. Муқоиса кунед: факки овози “а” аз таркиби калимаи мураккаби **сиркангубин** (сиркангубин).

Дар калимаи мавриди таҳлил базиси ономасиологӣ ва темаи тафсири маъноӣ ифода ёфта, аломати ономасиологӣ дар чараёни калимасозӣ маънои маҷозӣ гирифтааст. Аз ин рӯ, формулаи дефинитсионии калимаи мураккаби **кӯрарах** чунин сурат мегирад: “ҷое, ё роҳе, ки поёнаш торик, номаълум аст”:

Ту, эй чароги ҳидоят, ту эй фурӯғи савоб,

Фитодаем дар ин кӯрарах, ба мо бартоб (8,59).

Хамин тавр, баррасии як микдори муайяни окказионализмҳои “Девон”-и Фарзона нишон дод, ки ба намудҳои гуногуни ин навъи ҳодисаи забони шоира калимаҳои нав сохта, бой гардидани таркиби луғавии забонро таъмин намудааст. Калимаҳои навсохти таҳлилшуда ба қолаби анъанавии классикӣ мутобикат карда, дар онҳо асосан ҳиссаҳои рематикӣ ва тафсири маъноӣ актуалӣ шудаанд ва худ навсохтҳои категорияҳои ономазиологияи аломати шахс, аломати предмет ва аломати амалро ифода мекунанд.

Пайнавишт:

1. Ефремова, Г.Ф. *literary-criticism.academic.ru*
2. Қомуси интернет <https://ru.m.wikipedia.org>
3. Қўрғонов, З. *Мурудифот дар ашъори Фарзона.-АКД -Хуҷанд, 2009 – 26 с.*
4. *Луғати истилоҳоти забониносии [манбаи электронӣ] <https://lingvistics-dictionary.academic.ru>*
5. Мельников, Г.П. *Скрытая смысловая деривация с позиции системной лингвистики // Словообразовательные и семантико-синтаксические процессы в языке. – Пермь, 1977 – № 6. С. 64-92.*
6. Олимҷонов, М. *Муруре ба дастабандии истилоҳот дар назми Фарзона //Сунъи беҳин (маҷмӯаи мақолаҳо)-Хуҷанд: Ношир, 2017.- С.164-182.*
7. Олимҷонов, М. *Калимасозии нодирӣ ашъори Фарзона//Сухан аз гавҳариёни сухан (маҷмӯаи мақолаҳои илмӣ. – Хуҷанд: Нури маърифат-2017.-С.246-253.*
8. *Фарзона, Девон. Панҷсад газали дилангез-Хуҷанд: Хуросон, 2014.-540с.*
9. *Фарҳанги забони тоҷикӣ: Иборат аз ду ҷилд.-М.: Сов.энциклопедия, 1969. Ҷ.1.-951с.-Ҷ.2.-952с.*
10. *Ҳасанов, А. Ҳарфи тозаи Фарзона//Таҳаввули таърихии вожаҳои тоҷикӣ.-Хуҷанд: Ношир, 2017.- С.220-229.*
11. *Ҳоҷиев, С. Баъзе мулоҳизаҳо дар атрофи пасванди -тарин //Сунъи беҳин (маҷмӯаи мақолаҳо).-Хуҷанд: Ношир, 2017.- С.118-130.*

Reference Literature:

1. *Gefremova T. literary-criticism.academic.ru*
2. *Wikipedia <https://ru.m.wikipedia.org>*
3. *Kurgonov Z. Synonymity in Farzona's Creation. Synopsis of candidate dissertation. Khujand, 2009. – 26 pp.*
4. *The Dictionary of Linguistic Terms.[Electronic Resurs]: <https://lingvistics-dictionary.academic.ru>*
5. *Melnikov G.P. Concealed Sensible Derivation from the Position of Systemic Linguistics // Word-Building and Semantic-Systemic Processes in Language. – Perm, 1977. – pp. 64-92.*
6. *Olimjohnov M. Certain Considerations on Classification of Terms in Farzona's Creation // The Best Production. Collection of Articles. – Khujand: Publisher, 2017. – pp. 164 – 182.*
7. *Olimjohnov M. Rare Forms of Word-Building in Farzona's Creation. (collection of scientific articles). – Khujand: Light of Enlightenment, 2017. – pp. 246 – 253.*
8. *Farzona “Divan” Five hundred Inspiring Gazels. – Khujand: Khuroson, 2014. – 540 pp.*
9. *Tajik Language Dictionary. In two volumes. – M.; 1969. V.I. – 951 pp.; V.II. – 952 pp.*
10. *Hasanov A. Farzona's New Word. Historic Evolution of Tajik Words. – Khujand: Publisher, 2017. – pp. 220 – 229.*
11. *Khodjiyev S. Some Considerations on the Suffix –tarin // The Best Production (collection of articles). – Khujand: Publisher, 2017. – pp. 118 – 130.*